

Nieuw erfrecht onder de kerstboom

Als het van minister van Justitie Koen Geens (CD&V) afhangt, ligt er dit jaar een nieuw erfrecht onder de kerstboom. Wat zijn de krachtlijnen?

FRIDA DECEUNYNCK

Het is de minister menens met de hervorming van het erfrecht. Nog dit jaar wil hij de wetteksten voor de hervorming voorleggen aan de regering. Met een beetje geluk kunnen ze dan in de loop van volgend jaar goedgekeurd worden en meteen van kracht worden voor de nieuwe erfenissen. Advocaten en financiële planners supporteren vanaf de zijlijn mee. ‘Ons erfrecht moet gewoon beter worden’, zucht Ann Maelfait, vennoot bij Rivus Advocaten. ‘Het is meer dan 200 jaar oud en is absoluut niet meer afgestemd op onze moderne samenleving. Veel mensen zitten te wachten op de nieuwe wet vooraleer schenkingen te doen of hun testament op te maken.’

De helft vrij beschikbaar

Het klassieke verhaal is dat van ouders in nieuw samengestelde gezinnen. Neem bijvoorbeeld een vader die zijn erfenis gelijk wil verdelen onder zijn twee eigen kinderen en de drie kinderen van zijn partner. ‘Onder de huidige wetgeving hebben de eigen kinderen in dit voorbeeld elk recht op 1/3de van de erfenis en kan de vader alleen het resterende derde verdelen onder zijn drie stiefkinderen’, zegt Charlotte Declerck, professor aan de UHasselt en Of Counsel bij Tiberghien. ‘Door de hervorming zal het vrij beschikbaar deel uitgebreid worden. Het is de bedoeling om het vrij beschikbaar deel vast te pinnen op de helft van de nalatenschap, ongeacht het aantal kinderen dat iemand heeft.’

Zorgkind

Ook in heel wat klassieke gezinssituaties snakken mensen naar meer vrijheid voor het verdelen van hun erfenis. Denk bijvoorbeeld aan ouders die een extra spaarpotje willen opzijzetten voor een zorgkind. Of net omgekeerd, die één van hun kinderen willen benadelen omdat ze er geen contact meer mee hebben. ‘Voor sommigen zal het nieuwe vrij beschikbaar deel nog niet ver genoeg gaan’, verwacht Ann Maelfait. ‘Wettelijk gezien zal het immers nog altijd niet mogelijk zijn om een kind volledig te onterven.’

Ouders onterven

‘Ons erfrecht is meer dan 200 jaar oud en is absoluut niet meer afgestemd op onze moderne samenleving’

ANN MAELFAIT

Vennoot Rivus Advocaten

Een andere nieuwigheid is de afschaffing van het voorbehouden erfdeel voor de ouders. Nu hebben ouders dat wel als hun overleden kind zelf geen kinderen heeft. De reserve is voor beide ouders dan gelijk aan 1/4de van de nalatenschap van hun kind, hetzij in volle, hetzij in blote eigendom. ‘Die reserve kan heel lastig zijn als het overleden kind ‘feitelijk’ samenwoonde’, stelt Ann Maelfait vast. ‘Denk bijvoorbeeld aan een jong, samenwonend koppeltje dat samen een huisje aankoopt en bij testament vastlegt dat ze elkaars aandeel in de woning zullen erven. Als het noodlot toeslaat en één van hen beiden overlijdt, dan kan niemand de ouders van het overleden kind beletten hun reserve op te eisen. Dat zijn drama’s die door de nieuwe wet vermeden zullen kunnen worden.’

Een derde krachtlijn van de hervorming is komaf te maken met de ongewenste effecten van schenkingen. Neem bijvoorbeeld de situatie van een vader die aan zijn zoon een onroerend goed schenkt ter waarde van 200.000 euro en aan zijn dochter een effectenportefeuille met dezelfde waarde. Als hij jaren later overlijdt, is zowel de effectenportefeuille als het huis 400.000 euro waard.

‘Op het eerste gezicht is hier geen vuiltje aan de lucht, zegt Charlotte Declerck. ‘Volgens de huidige wetgeving moet de waarde van de effectenportefeuille echter vastgeprikt worden op het moment van de schenking, terwijl het onroerend goed gewaardeerd moet worden bij het openvallen van de erfenis. Volgens deze regels heeft de zoon twee keer zoveel gekregen als de dochter en moet de dochter gecompenseerd worden vanuit de nalatenschap. Dat zal onder de nieuwe wetgeving niet meer het geval zijn. Zowel voor roerende als voor onroerende goederen zal de waardering op hetzelfde moment gebeuren.’

Van inbreng in natura naar inbreng in geld

‘Ook voor onroerende schenkingen die later opnieuw ingebracht moeten worden, zullen de spelregels billijker worden’, vervolgt Declerck. ‘Stel bijvoorbeeld dat de vader uit ons voorbeeld al wel een woning had geschonken aan zijn zoon, maar nog niets aan zijn dochter, en dat het door financiële tegenslagen later niet meer mogelijk is de dochter te compenseren uit de erfenis. Onder de nieuwe wet zal de zoon niet meer verplicht kunnen worden om het huis in natura terug in te brengen, maar mag hij ook de tegenwaarde in geld betalen. Zo zullen pijnlijke situaties vermeden kunnen worden.’

Erfovereenkomst

Als sluitstuk is er ook nog een laatste nieuwigheid op komst: de mogelijkheid om erfovereenkomsten te sluiten. Komt dit erdoor, dan zullen ouders samen met hun erfgenamen rond de tafel kunnen gaan zitten om bindende afspraken te maken over de toekomstige erfenis. Dat is nu, behoudens enkele wettelijke uitzonderingen, verboden.

‘Via een erfovereenkomst zal er in onderling overleg afgeweken kunnen worden van het voorbehouden erfdeel van de kinderen, bijvoorbeeld om een extra kapitaal opzij te zetten voor een zorgkind’, zegt Charlotte Declerck. ‘Zo’n overeenkomst kan ook voor gemoedsrust zorgen als het de bedoeling is dat een welbepaald kind de familiezaak overneemt of de gezinswoning kan erven. Het biedt de zekerheid dat de andere kinderen later niet meer kunnen terugkomen op de gemaakte afspraken, wat er ook gebeurt.’ Maelfait: ‘In landen waar dit al mogelijk is, zien we dat hierdoor ook het aantal erfenisruzies afneemt.’ Een mooier kerstgeschenk is haast niet denkbaar.